

Briselē, 2025. gada 20. jūnijā
(OR. en)

9901/1/25
REV 1

ECOFIN 709
UEM 243
SOC 378
EMPL 248
COMPET 488
ENV 471
EDUC 220
ENER 211
JAI 775
GENDER 90
JEUN 120
SAN 295
ECB

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	delegācijas
Temats:	Eiropas pusgads – horizontālā piezīme par integrētajiem konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem

Pielikumā pievienota prezidentvalsts sagatavota horizontālā piezīme par integrētajiem 2025. gada konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem.

HORIZONTĀLĀ PIEZĪME

GATAVOŠANĀS POLITISKAJĀM DISKUSIJĀM PADOMĒ UN EIROPADOMĒ PAR KONKRĒTĀM VALSTĪM ADRESĒTAJIEM IETEIKUMIEM (KVAI) UN EIROPAS PUSGADA PAKETI (2025. GADA PAVASARIS)

2025. gada 4. jūnijā Komisija nāca klajā ar Eiropas pusgada pavasara paketi. Tā ietver ziņojumus par valstīm un konkrētām valstīm adresētos ieteikumus (KVAI) attiecībā uz katru dalībvalsti. Gaidāms, ka konkrētām valstīm adresētie ieteikumi tiks pieņemti Padomes sanāksmē 2025. gada 8. jūlijā.

Pirms KVAI tiek apspriesti un pieņemti, šīs horizontālās piezīmes mērķis ir sniegt ieguldījumu politiskajās debatēs par Eiropas ekonomisko un sociālo situāciju, sīki izklāstot pašreizējos izaicinājumus un politikas virzienus konkurētspējas uzlabošanai, kā izklāstīts KVAI. Diskusijā ir uzsvērta KVAI būtiskā nozīme ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinācijas veicināšanā visā Eiropas Savienībā, kā arī Padomei uzticētā loma Eiropas pusgada procesā.

Šo ārkārtas pieeju, kas atšķiras no ierastās Eiropas pusgada prakses, neradot precedentu, prezidentvalsts ierosināja saistībā ar pavasara paketes novēloto publicēšanu (2025. gada 4. jūnijs) un nepieciešamību sniegt jēgpilnu ieguldījumu Eiropadomes diskusijās 2025. gada 26. un 27. jūnijā.

Šīs piezīmes pamatā ir Eiropas pusgada pavasara paketes ziņojumi un analīze.

Eiropas pusgada 2025. gada cikls: ilgtspējas un konkurētspējas stiprināšana globālās nenoteiktības apstākļos

Kaut arī tirdzniecības un drošības situācija globālā mērogā ir svārstīga, tiek prognozēts, ka ES ekonomika turpmākajos gados pastāvīgi paplašināsies. Izaugsmi jo īpaši veicina stabils darba tirgus un inflācijas samazināšanās, kas sekmē reālo algu atkopšanos un veicina pieprasījumu. Tomēr ģeopolitiskā spriedze un traucējumi tirdzniecībai būtiski apdraud ekonomikas dinamiku. Eiropas finanšu nozares joprojām ir noturīgas pret šiem izaicinājumiem un nodrošina stabilu finansējumu ekonomikai.

Konkurētspējas stiprināšanas politikai ir būtiska nozīme ES ekonomikas stimulēšanā un ilgtspējīgas labklājības veicināšanā. ES ekonomikas stratēģijas galvenais mērķis ir novērst strukturālos šķēršļus, kas kavē konkurētspēju. Produktivitātes pieaugums atpaliek, un tas mazina inovāciju. Turklāt regulējuma sarežģītība un administratīvais slogs ir būtiski kavējuši investīcijas, tādējādi jo īpaši ietekmējot MVU. Turklāt plaši izplatītais kvalificēta darbaspēka trūkums ierobežo saimniecisko darbību un mazina inovāciju un produktivitāti, savukārt augstās enerģijas izmaksas un privātuzņēmumu ierobežotā piekļuve finansēm šīs problēmas saasina vēl vairāk. Ģeopolitiskā vide ietekmē arī investīciju dinamiku, jo infrastruktūras projekti kavējas – daļēji neadekvātas plānošanas un politisko prioritāšu maiņas dēļ.

Eiropas pusgads ir svarīgs koordinācijas instruments, lai nodrošinātu, ka valstu reformas un investīcijas atspoguļo ES mēroga mērķus un vienlaikus risina konkrētas valstu vajadzības.

KVAI mērķis ir sniegt detalizētas un saskaņotas politikas norādes, kas pielāgotas katras dalībvalsts konkrētajām problēmām, vienlaikus ņemot vērā nepieciešamo dalībvalstu politisko brīvību.

2025. gada ziņojumi par valstīm sniedz visaptverošu analīzi par ekonomikas, nodarbinātības un sociālajām norisēm saskaņā ar Konkurētspējas kompasu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principiem, tādējādi veidojot pamatu konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem un vienlaikus pārskatot panākto progresu saistībā ar iepriekšējiem KVAI un to saskaņotību ar fiskālajiem mērķiem.

Saskaroties ar izaicinājumu, ko rada Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, Eiropai ir jāpalielina savas aizsardzības spējas un jāveido spēcīga industriālā bāze. Šajā sakarā, lai palielinātu savus aizsardzības izdevumus atbilstīgi ES fiskālajiem noteikumiem, līdz šim 16 dalībvalstis ir lūgušas aktivizēt valsts izņēmuma klauzulu saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu. Šie lūgumi ir ņemti vērā, analizējot dalībvalstu progresu to vidēja termiņa plānu īstenošanā un novērtējot to atbilstību Eiropas ekonomikas pārvaldības sistēmai, kas sniegta pavasara paketes ietvaros. Valsts izņēmuma klauzulai, ko Padome aktivizēs jūlijā, būtu jāveicina pāreja uz strukturāli lielākiem aizsardzības izdevumiem dalībvalstīs, vienlaikus nodrošinot parāda ilgtspēju.

Fiskālā uzraudzība

Reformētais Stabilitātes un izaugsmes pakts līdz ar 2025. gada pavasara paketi noslēdz pirmo ikgadējo budžeta uzraudzības ciklu. Tas ietver rūpīgu novērtējumu par to, kā dalībvalstis ievēro ieteikto neto izdevumu pieaugumu, un par reformām un investīcijām, kas ir bijušas pamatā fiskālo korekciju periodu pagarināšanai vairākās dalībvalstīs. Jo īpaši attiecībā uz dalībvalstīm, kurām piemēro pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, īstenošanas novērtējumi nodrošina to, ka korektīvie pasākumi tiek efektīvi pieņemti. Šī holistiskā pieeja fiskālajai pārvaldībai uzsver šo novērtējumu būtiskumu – tie ir daļa no pamatelementiem plašākajā ekonomikas pārvaldībā.

Lai nodrošinātu publisko finanšu stabilitāti ilgtermiņā, ir vajadzīgas arī strukturālas reformas. Vairākām dalībvalstīm tiek ieteikts veikt pasākumus, lai ilgtermiņa aprūpes sistēmu padarītu rentablāku, nodrošinot veselības aprūpes un pensiju sistēmu ilgtermiņa ilgtspēju. Attiecībā uz nodokļiem ieteikumos ierosināts vienkāršot nodokļu sistēmu, saskaņot nodokļus dažāda veida ienākumiem no mantas, uzlabot nodokļu saistību izpildi, tostarp novērst agresīvas nodokļu plānošanas riskus, ierobežot nodokļu izdevumus un paplašināt nodokļu bāzi. Dažām dalībvalstīm tiek ieteikts samazināt nodokļu slogu darba ņēmējiem ar zemiem ienākumiem, lai nodrošinātu sistēmas taisnīgumu un novērstu negatīvus nodokļu radītus stimulus darba tirgū, piemēram, cilvēkiem, kas ir tuvu pensionēšanās vecumam, palielinātu stimulus turpināt strādāt. Dažām dalībvalstīm tiek arī ieteikts stiprināt publisko finanšu kvalitāti, nodrošinot publisko izdevumu efektivitāti, tostarp, pārskatot izdevumus, un stiprināt publiskās investīcijas, piemēram, ātrāk īstenojot nobriedušus investīciju projektus, un piesaistīt privātās investīcijas.

Konkurētspēja

Konkurētspējas stiprināšana ir ES ekonomikas politikas pamatā. Eiropas Komisijas publicētajā Konkurētspējas kompāsā ir noteiktas prioritātes un darbības, kas virza Komisijas darbu nākamajos piecos gados. Tas ietver inovācijas plaisas novēršanu, pārmērīgas atkarības mazināšanu, drošības uzlabošanu un dekarbonizācijas centienu veicināšanu. Lai konkurētspēju stiprinātu visās nozarēs, Konkurētspējas kompass ievieš horizontālos veicinošos faktorus, kas koncentrējas uz labvēlīgas ekonomiskās vides radīšanu Eiropas konkurētspējas atbalstam. Tie ietver tiesiskā regulējuma vienkāršošanu nolūkā samazināt administratīvo slogu un palielināt ātrumu un elastību, vienotā tirgus sniegto iespēju pilnīgu izmantošanu, likvidējot esošos šķēršļus, finansējuma piesaistīšanu, tostarp ar uzkrājumu un investīcijas savienības starpniecību, un prasmju attīstības un kvalitatīvu darbvietu veicināšanu, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu, kā arī politikas koordinācijas uzlabošanu gan ES, gan valstu līmenī.

Turklāt augstās enerģijas izmaksas ir nopietns šķērslis, kas ietekmē energoietilpīgo nozaru peļņas normu. KVAI arī uzsvērts, cik svarīgi ir veicināt zaļo pārkārtošanos, samazinot atkarību no fosilajām degvielām un paātrinot pārkārtošanos uz mazoglekļa un bezemisiju ekonomiku, tostarp veicinot tehnoloģisko neitralitāti, atjaunīgo energoresursu ieviešanu, uzlabojot energoefektivitāti, un tīkla jaudu, tostarp pārrobežu starpsavienojumus, un palielinot enerģētisko drošību. Turklāt ieteikumos ir minēta nepieciešamība pakāpeniski atteikties no fosilās degvielas subsīdijām, veicināt ilgtspējīgu transportu, novērst zaļo prasmju trūkumu darba tirgū un atbalstīt aprites ekonomikas attīstību.

Nodarbinātība, prasmes un sociālie aspekti

2025. gada pavasara pakete iekļaujas kontekstā, ko raksturo noturīgs ES darba tirgus, pastāvīgs pieprasījums pēc prasmēm un nedaudz sarūkošs, bet joprojām augsts nabadzības un sociālās atstumtības risks. Ņemot vērā iepriekš minēto, 2025. gada KVAI ir uzsvērts, cik svarīgi ir paātrināt Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošanu, lai virzītu centienus veidot noturīgāku, konkurētspējīgāku un taisnīgāku sabiedrību. Ieteikumos attiecībā uz KVAI ir ņemti vērā Komisijas konstatējumi par sociālās konverģences sistēmu, tostarp Komisijas dienestu publicētā otrā posma analīze, kā arī Nodarbinātības komitejas (*EMCO*) un Sociālās aizsardzības komitejas (*SPC*) sagatavoto daudzpusējo uzraudzības pārskatu konstatējumi.

Nodarbinātības līmenis sasniedza vēsturiski augstāko līmeni (75,8 % 2024. gadā), un Savienība sekmīgi virzās uz to, lai sasniegtu ES 2030. gada pamatmērķrādītāju, proti, vismaz 78 % nodarbināto iedzīvotāju. Tai pat laikā darbaspēka trūkums joprojām ir plaši izplatīts, un vairākās dalībvalstīs tas pārsniedz pirmspandēmijas līmeni. Īpaši akūts trūkums ir tādās jomās kā veselības aprūpe, ilgtermiņa aprūpe, būvniecība, transports, IKT un inženierija. Šajā kontekstā 2025. gada KVAI ir uzsvērtā nepieciešamība pilnībā izmantot darba tirgū nepietiekami pārstāvēto grupu potenciālu, lai veicinātu lielāku līdzdalību, palielinātu produktivitāti un veicinātu augšupēju sociālo konverģenci visā Savienībā. Lai to panāktu, dalībvalstīm tiek ieteikts stiprināt aktīvu darba tirgus politiku, uzlabot nodokļu un pabalstu sistēmu izstrādi, lai veicinātu nodarbinātību, un paplašināt piekļuvi mācībām un prasmju pilnveidei. Darba tirgus politikā būtu jāatbalsta arī vidēja termiņa produktivitāte un algu attīstība, lai saglabātu konkurētspēju, vienlaikus risinot jautājumu par dzīves dārdzības pieaugumu. Šajā sakarā izšķiroša nozīme arī turpmāk būtu jāpiešķir sociālajam dialogam un koplīguma sarunu mehānismiem saskaņā ar valstu tiesību aktiem un/vai praksi. Lai likvidētu šķēršļus līdzdalībai, jo īpaši dažās nozarēs, būs nepieciešami darbvietu kvalitātes un darba apstākļu uzlabojumi, kā arī investīcijas cenas ziņā pieejamā un kvalitatīvā agrīnā pirmsskolas izglītībā un aprūpē. Vienlaikus, lai papildinātu iekšzemes darbaspēka piedāvājumu un palīdzētu apmierināt vajadzības pēc prasmēm, neskarot valstu kompetenci, varētu efektīvāk izmantot legālo migrāciju.

Komisijas ieteikumos attiecībā uz KVAI arī uzsvērts, ka ir steidzami jāveicina cilvēkkapitāla attīstība atbilstoši nepieciešamībai ātrāk virzīties uz ES 2030. gada pamatmērķrādītāju, proti, lai vismaz 60 % no visiem pieaugušajiem katru gadu piedalītos mācībās (2022. gadā rādītājs vēl bija 39,5 %). Tas ir būtiski, lai veidotu konkurētspējīgāku un sociāli iekļaujošāku Eiropu. Ir steidzami jāstiprina izglītības un mācību sistēmas gan jauniešiem, kas ienāk darba tirgū, gan pieaugušajiem, kuriem ir jāpielāgojas mainīgajām darba tirgus prasībām. Satraucošas ir jaunākās tendences, kas liecina, ka pamatprasmju līmenis samazinās – mazākam skaitam cilvēku ir augsti sasniegumi, un ir plaši izplatītas nepilnības digitālās prasības jomā; gados vecāki pieaugušie, cilvēki, kuriem ir zema kvalifikācija, un cilvēki ārpus darba tirgus joprojām ir tie, kas pieaugušo izglītībā, visticamāk, piedalās vismazāk. Lai novērstu šīs nepilnības, dalībvalstīm tiek ieteikts paplašināt mūžizglītības iespējas, uzlabot prasmju atzīšanu, mācību programmas un mācīšanas metodes pielāgot darba tirgus vajadzībām un uzlabot izglītības kvalitāti. Pieaugot pieprasījumam pēc padziļinātām tehniskām prasmēm, jo īpaši stratēģiskās nozarēs, kas saistītas ar inovāciju un zaļo un digitālo pārkārtošanos, Eiropas ilgtermiņa konkurētspēja ir atkarīga no stabilas speciālistu plūsmas izveides *STEM* jomā (zinātne, tehnoloģija, inženierzinātnes un matemātika). Dalībvalstīm attiecīgi tiek arī ieteikts par prioritāti noteikt iniciatīvas, kas palielina jauniešu līdzdalību *STEM* jomā, novērš dzimumu nelīdzsvarotību izglītības iegūšanas ceļos un stiprina sadarbību starp izglītības sniedzējiem un darba devējiem.

Ir panākts zināms progress nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku īpatsvara samazināšanā. Tomēr virzībā uz ES 2030. gada pamatmērķi, proti, vismaz 15 miljoniem cilvēku izklūt no nabadzības vai sociālās atstumtības, līdz šim ir panākts tikai ierobežots progress (saskaņā ar 2024. gada datiem salīdzinājumā ar 2019. gadu minētajam riskam pakļauto cilvēku skaits ir samazinājies tikai par 2,8 miljoniem), un joprojām pastāv problēmas, jo īpaši attiecībā uz bērniem, neaizsargātām grupām, kā arī dažos reģionos. Šajā sakarā dalībvalstīm būtu jānodrošina sociālās aizsardzības un iekļaušanas sistēmu atbilstība un ilgtspēja, uzlabojot pensiju un citu pabalstu nodrošināšanu un vienlaikus paplašinot piekļuvi galvenajiem sociālajiem pakalpojumiem, tostarp veselības aprūpei, kā arī ilgtermiņa aprūpes pakalpojumiem un mājokļiem. Lai apmierinātu demogrāfisko pārmaiņu izraisīto augošo pieprasījumu pēc veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumiem, dalībvalstīm tiek ieteikts pāriet uz profilaktisku un kopienā balstītu aprūpi, izmantot digitālās tehnoloģijas un novērst darbaspēka trūkumu un reģionālās atšķirības aprūpes sniegšanā. Mājokļa izdevumi joprojām rada smagu slogu mājsaimniecībām un būtiski ietekmē dzīves līmeni, savukārt mājokļu piedāvājums joprojām nevar apmierināt spēcīgo un pastāvīgo pieprasījumu, un sociālo mājokļu pieejamība grupām ar zemiem ienākumiem un neaizsargātām grupām ir pasliktinājusies, tādējādi radot nemainīgi augstu bezpajumtniecības risku. Lai risinātu šos īpaši akūtos izaicinājumus, dalībvalstīm tiek ieteikts kombinēt strukturālās reformas un mērķtiecīgas investīcijas nolūkā novērst ieilgušos ierobežojumus, kas ietekmē mājokļu pieejamību.

Nobeigums

Šajā horizontālajā piezīmē ir uzsvērt Eiropas pusgada loma politikas koordinēšanā visā ES un līdz ar to – konkurētspējas un ilgtermiņa ekonomiskās un sociālās noturības veicināšanā. Šajā sakarā – pēc tam, kad KVAI būs pieņemti Padomē, tie ES dalībvalstīm varētu sniegt noderīgas norādes, nodrošinot vienotu un dinamisku pieeju nākotnes izaicinājumiem.